

٤٨٧٣٢

دانشگاه الزهرا (س)

دانشکده : علوم تربیتی و روانشناسی

پایان نامه

جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد

رشته مدیریت آموزشی

عنوان :

بررسی رابطه سبکهای مدیریت آموزشی و پیشرفت

تحصیلی دانش آموزان در مقطع راهنمایی تحصیلی

منطقه ۱۴ آموزش و پرورش شهر تهران

استاد راهنما :

۱۳۸۲ / ۷ / ۱۰

جناب دکتر علی غلامحسینی

استاد مشاور :

خانم دکتر فرشته ناظرزاده کرمانی

دانشجو :

معصومه اسکندری

۴۸۷۳۲

مهرماه ۱۳۸۱

مرکز اطلاع‌رسانی و آرکایو ملی ایران
تیم ملی اسناد و کتابخانه ملی ایران

تقدیم به همسر مهربانم

یاور همیشه کار و تحصیل و زندگی

۱۳۸۲ / ۷ / ۱۰

و

تقدیم به ستاره پر فروغ آسمان زندگی

ملیکا

که این پایان نامه ثمره صبوری معصومانه اوست

خدای را سپاس بی کران که بی توفیق او هیچ کار به سرانجام نخواهد رسید و پایان یافتن این تحقیق نیز مرهون الطاف بی نهایت اوست. واگر نبود راهنمائیهای گرانقدر استاد راهنمای گرامی جناب آقای دکتر غلامحسینی و اندرزهای دلسوزانه و روشنگرانه استاد مشاور ارجمند سرکار خانم دکتر ناظر زاده کرمانی نگارنده هنوز اندر خم یک کوچه بود.

با تشکر و سپاس از اساتید راهنما و مشاور، لازم است از مسئولین و دست اندرکاران کتابخانه مرکزی دانشگاه الزهرا (س) کتابخانه دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه الزهرا (س) کتابخانه های دانشگاههای تهران، تربیت مدرس، علامه طباطبائی و مرکز اسناد و مدارک علمی ایران (ساختمان فجر) که در مطالعات کتابخانه ای کمک فراوانی نمودند، تشکر ویژه بعمل آید.

ومن... التوفیق

چکیده

سالانه میلیونها کودک و نوجوان پا به عرصه‌های تحصیلی می‌گذارند و افراد ذینفع نظام آموزشی، اعم از والدین، معلمان، مدیران و رده‌های بالاتر این نظام، اغلب به یک چیز می‌اندیشند: پیشرفت تحصیلی.

یکی از عوامل گوناگونی که بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، سبک‌های مدیریتی مدیران مدارس است. شناخت و به کارگیری مبانی علمی سبک‌های مدیریتی از ضروریات مهم و اساسی در نظام آموزش و پرورش می‌باشد. از این رو محقق، بررسی سبک‌های مدیریتی و ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را اساس و مبنای کار خود قرار داده است.

برای درک بهتر این ارتباط، دانش‌آموزان مدارس راهنمایی تحصیلی و مدیران آنها در منطقه ۱۴ آموزش و پرورش شهر تهران مورد بررسی قرار گرفته‌اند. از بین ۵۲ مدرسه دایر در منطقه، ۲۱ مدرسه پسرانه و ۲۲ مدرسه دخترانه انتخاب شدند که ۲۰۰ پرسشنامه بین دبیران آنها توزیع شد تا سبک رهبری مدیر خود را تعیین کنند (و حاصل کار ۱۲۸ پرسشنامه سالم و غیر مخدوش بود) و میانگینی از معدل ۲ سال پی‌اپی در خردادماه مختص دانش‌آموزان سال سوم راهنمایی برای سنجش پیشرفت تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت. در حقیقت ابتدا رابطه مداری و وظیفه مداری مدیران توسط پرسشنامه تعیین و سپس با آزمون t مستقل ارتباط آن با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان سال سوم راهنمایی مشخص شد. از نتایج تحقیق است که:

مدیران اعم از زن و مرد بیشتر به رابطه مداری گرایش دارند.

مدیران زن رابطه مدارتر از مدیران مرد هستند

بین سبک مدیریتی مدیران (رابطه مدار - وظیفه مدار) و پیشرفت تحصیلی

دانش آموزان رابطه معناداری مشاهده نشد.

پیشنهاد می شود که مدیران با توجه به موقعیت از هر دو سبک رابطه مداری و

وظیفه مداری به طور مناسب استفاده کنند.

فهرست

فصل اول: کلیات

۲	مقدمه
۴	بیان مسئله
۵	فرضیه‌های تحقیق
۶	اهمیت مسأله
۸	اهداف تحقیق
۸	تعریف مفاهیم و واژگان

فصل دوم: ادبیات تحقیق

۱۲	بخش اول: پیشینه پژوهش حاضر
۱۲	بخش دوم: مدیریت آموزشی
۱۸	الف) پیشینه مدیریت آموزشی
۲۳	ب) تعریف مدیریت آموزشی
۲۵	ج) وظیفه مدیریت آموزشی
۲۹	د) اهمیت مدیریت آموزشی
۳۳	بخش سوم: عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان
۱۲	بخش چهارم: دوره نوجوانی و راهنمایی تحصیلی
۳۵	الف) دوره نوجوانی
۳۸	ب) دوره راهنمایی تحصیلی
	بخش پنجم: تئوریا و سبکهای رهبری
۴۲	نظریه و تئوری در مدیریت آموزشی
۴۴	مطالعات رهبری در دانشگاه آیووا
۴۴	مطالعات دانشگاه ایالتی اوهایو

۴۶	مطالعات دانشگاه میثیگان
۴۸	پیوستار رفتار رهبری تاننهام و اشمیت
۴۹	شبکه مدیریت بلیک و موتون
۵۲	سیستم‌های مدیریت لیکرت
۵۵	سبکهای مدیریت راف وایت و لپیت
۵۷	سبکهای مدیریت جان کی همفیل
۵۹	سبکهای مدیریتی کونتزو او دائل
۶۰	سبکهای مدیریت مک گریگور
۶۲	مدل سه بعدی ردین
۶۵	تئوری وضعیتی هر سی و بلانچارد
۶۸	مدل مشارکت در تصمیم یا تئوری اقتضایی وروم
۷۱	تئوری مسیر - هدف
۷۵	تئوری اقتضایی فیدلر

فصل سوم: روش‌شناسی تحقیق

۸۲	روش انجام تحقیق
۸۳	جامعه آماری روش و نحوه نمونه‌گیری
۸۴	ابزار جمع‌آوری داده‌ها
۸۶	روش آماری تجزیه و تحلیل داده‌ها

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها

۸۹	بخش اول
۹۶	بخش دوم

فصل پنجم: بحث و نتیجه‌گیری

۱۰۳	مقدمه
-----	-------

۱۰۳	بیان مجدد مسئله
۱۰۴	خلاصه‌ای از مراحل و روش تحقیق
۱۰۵	یافته‌های تحقیق
۱۱۲	مقایسه با سایر پژوهشها
۱۱۵	محدودیت‌ها
۱۱۶	پیشنهادهای
۱۲۰	فهرست منابع فارسی
۱۲۴	فهرست منابع خارجی
	پیوستها

فصل اول

«کلیات»

مقدمه

رساله‌ای که پیش رو دارید، با توجه به اهمیت و ضرورت روزافزون مدیریت به خصوص مدیریت آموزشی تدوین شده است. نظر به تأثیر خاصی که شیوه مدیریت بر رفتار تک تک اعضاء می‌گذارد، این رساله بنا دارد که به این اثرگذاری در محیط آموزشی بپردازد که یکی از مهمترین کارکردهای آن پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است.

برای رسیدن به این مهم یکی از مناطق آموزش و پرورش شهر تهران به عنوان شاخص و نمونه انتخاب شده و از میان مقاطع ۳ گانه، مقطع تحصیلی راهنمایی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در این مقطع نکات و موارد خاصی وجود دارد که علت آن سنین خاص نوجوانی و تبعات آن است که در جای خود به آن پرداخته خواهد شد.

جامعه پژوهشی، مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه در منطقه ۱۴ است. برای سنجش سبک و شیوه‌های رهبری مدیران آن از پرسشنامه‌ای استفاده می‌شود که محقق ساخت است و در آن نظر معلمین را نسبت به این شیوه‌ها جویا می‌شود. چون فرض بر این است که شیوه رهبری مدیران بطور مستقیم بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، با رجوع به دفتر امتحانات (در ۲ سال پیاپی با یک مدیر واحد). آمار کل قبولیها و مردودیها مورد بررسی قرار گرفته و در صدگیری می‌شود و همچنین میانگین معدل مدرسه در این ۲ سال استخراج می‌شود. زیرا در حال حاضر یکی از مهمترین شاخصها برای بیان پیشرفت یا عدم

پیشرفت تحصیلی نمرات و معدل و درصد قبولی و مردودی دانش آموزان می باشد. اگر نظام آموزشی از ساختار فرهنگ، شیوه مدیریتی و توان و انسجام مناسبتری برخوردار باشد، برای اداره جامعه افرادی را تربیت خواهد کرد که سلامت اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی آن جامعه را تضمین خواهند نمود و باعث افزایش بهره‌وری و کارایی بالای آن خواهند شد. این رساله در پی آن است که این شیوه‌های مدیریتی را شناسایی کرده، اثرات شیوه‌های مدیریتی را در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در مقطع راهنمایی بررسی نموده و با تطبیق آن با معلمان مدارس و دانش آموزان گام کوچکی در راستای بهبود نظام آموزشی کشور بردارد.

سیستم آموزشی کشورهای در حال توسعه باید برنامه‌های آموزشی خود را با روند تغییرات هماهنگ کنند و اگر قرار باشد معلمین، دانش آموزان را برای دنیای در حال تغییر آماده کنند و آنها را از تجارب محدود گذشته، آزاد ساخته و با نظرات مختلف و جدید آشنا نمایند. مستلزم شیوه‌های مدیریتی اثربخش است تا از این طریق بتوانند بهتر به امر آموزش بپردازند.

در این تحقیق، سعی خواهد شد رابطه بین نوع مدیریت مدیران آموزشی مدارس راهنمایی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان بررسی شده و به سئوال تحقیق یعنی «آیا رابطه‌ای بین نوع مدیریت آموزشی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان وجود دارد؟» پاسخ داده شود.

بیان مسئله

از زمانی که یک کودک پا به عرصه‌های تحصیلی می‌گذارد، افراد ذینفع نظام آموزشی، اعم از والدین، معلمین مدیران و رده‌های بالای نظام اغلب به یک چیز می‌اندیشند: پیشرفت تحصیلی.

سالانه نزدیک به دومیون کودک با ثبت نام در پایه اول دبستان، تحصیل خود را در نظام رسمی آموزش و پرورش ایران آغاز می‌کنند (و موفقیت آنها مورد انتظار است) چه تعداد از آنها می‌توانند دوره آموزش و پرورش عمومی (۵ سال ابتدایی و ۳ سال راهنمایی تحصیلی) را بدون مردودی و تکرار پایه یا ترک تحصیل به پایان رسانند و چه تعداد از آنها ترک تحصیل را به ادامه آن ترجیح می‌دهند.

آمارهای زیادی در این زمینه جمع آوری شده که حاکی از این هستند که ما تا رسیدن به پیشرفت تحصیلی کلیه کسانی که با امید و آرزو وارد این وادی می‌شوند، فاصله زیادی داریم. مقدار زمانی که صرف تحصیل می‌شود، مقدار هزینه‌ای که در اثر تکرار پایه، گریبانگیر خانواده‌ها و نظام آموزشی می‌شود و این که حدود ۲۵ درصد مردودان دوره آموزش عمومی، ترک تحصیل را بر ادامه آن ترجیح می‌دهند بیانگر این هستند که عدم پیشرفت تحصیلی و به تبع آن افت تحصیلی، معضلی است که باید به آن پرداخت شود.

از میان عوامل گوناگونی که بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان تأثیر می‌گذارد، یکی از آنها شیوه‌ها و سبکهای مدیریتی است. شناخت و بکارگیری مبانی علمی سبکهای مدیریتی از ضروریات مهم و اساسی در نظام آموزش و پرورش می‌باشد

با شناخت این سبکها، اثرات مثبت و منفی آنها شناخته شده، شیوه‌های مؤثر ترغیب و شیوه‌های نامناسب کنار گذاشته خواهد شد.

سوالات تحقیق

سوالات تحقیق عبارتند از:

۱- آیا بین نوع مدیریت آموزشی (رابطه مدار، وظیفه مدار) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ای وجود دارد؟

۲- آیا بین نوع مدیریت آموزشی (رابطه مدار، وظیفه مدار) مدیران مدارس پسرانه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ای وجود دارد؟

۳- آیا بین نوع مدیریت آموزشی (رابطه مدار، وظیفه مدار) مدیران دخترانه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ای وجود دارد؟

فرضیه‌های تحقیق

۱- بین سبکهای مدیریتی مدیران (رابطه مدار، وظیفه مدار) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ای وجود دارد.

۲- بین سبکهای مدیریتی مدیران (رابطه مدار، وظیفه مدار) مدارس پسرانه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ای وجود دارد.

۳- بین سبکهای مدیریتی مدیران (رابطه مدار، وظیفه مدار) مدارس دخترانه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان رابطه‌ای وجود دارد.

اهمیت مسأله

«چیزی که امروز به آن آموزش و پرورش گفته می‌شود، حتی در بهترین مدارس و دانشکده‌های ما (آمریکا) به طور یأس‌آوری نابهنگام و بی‌مورد است والدین محصلین از آموزش و پرورش انتظار دارند که بچه‌هایشان را برای زندگی در آینده آماده سازد. آموزگاران هشدار می‌دهند که بی‌بهره شدن از آموزش و پرورش مناسب شانس و اقبال بچه‌ها را در دنیای آینده تباه می‌کند... مدرسه‌های ما (آمریکا) به جای آن که به جامعه جدیدی که در حال پیدایش است چشم داشته باشند، به یک سیستم در حال مرگ واپسین می‌نگرند همه توان‌هایشان در این جهت به کار گرفته می‌شود تا انسان‌هایی شبیه ابزار درست کنند و تحویل دهند انسان‌هایی که بتوانند در سیستم محتضری که قبل از خودشان خواهد مرد، به زندگی ادامه دهند» (تافلر/کامرانی، ۱۳۷۲، ص ۴۱۰-۴۱۱)

بی‌شک در نظام آموزشی فعلی ما تلاش‌های فراوانی برای بهبود چنین وضعی صورت می‌گیرد، در کشور ایران سالانه بخش بزرگی از درآمدهای ملی برای گسترش و بهبود کارهای آموزشی اعم از تهیه تجهیزات آموزشی، احداث مدارس و موسسات جدید آموزشی، استخدام نیروهای جدید، پرداخت مستمری به کارکنان و بازنشستگان، ایجاد و تشکیل کلاسهای ضمن خدمت و... صرف می‌شود با وجود این «مدارس ما هنوز به شیوه‌هایی که در نیم قرن گذشته، شکست‌آفرین بوده‌اند، اداره می‌شوند» (علاقه‌بند، ۱۳۷۶، ص ۳)

از اواسط قرن بیستم مدیریت و رهبری آموزشی دستخوش تغییرات قابل